

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Збродько Тетяни Іванівни

«Особливості переживання психологічної безпеки клієнтом в процесі

психологічного консультування»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 053 — Психологія

В періоди зростання психологічної напруги, соціальної невизначеності та поширення травмівних подій — як індивідуального, так і колективного характеру — зростає значущість якісної психологічної допомоги. Одним із ключових факторів ефективності психологічного консультування є створення атмосфери довіри, прийняття і, головне, психологічної безпеки. Саме тому тема, яку досліджує Тетяна Іванівна Збродько, є не просто актуальною, а надзвичайно значущою.

У вступі до дисертації обґрунтовано, що питання переживання психологічної безпеки є важливим не лише з позиції загальної етики допоміжної практики, але й як феномен, що має прямий вплив на результат консультування. Авторка вказує на недостатню наукову розробленість цього феномену саме в контексті консультативної взаємодії, а не лише як загальної характеристики психологічного стану особистості.

Дисертантка переконливо аргументує, що переживання клієнтом психологічної безпеки під час консультування є передумовою ефективного розкриття внутрішнього світу, формування альянсу з консультантом та започаткування змін. Наприклад, у першому розділі дисертації наводиться порівняння між клієнтами, які демонструють високий рівень довіри та безпеки, і тими, хто має ускладнений доступ до емоційного самовираження через почуття загрози, тривоги або недовіри.

Цінність теми зростає також у зв'язку з активним розвитком приватної консультативної практики, де стандарти якості й безпеки часто регулюються

внутрішніми етичними нормами, а не жорсткими інституційними рамками. У такому контексті розуміння переживання безпеки стає критично важливим для ефективності й етичності практики.

Дисертаційна робота добре вписується в сучасну міждисциплінарну наукову дискусію про безпеку особистості, міжособистісну взаємодію в контексті надання допомоги, гуманістичні засади психотерапії, а також про роль травматичного досвіду у побудові консультативних відносин. Особливістю роботи є також те, що вона знаходиться на перетині психології особистості, практичної психології та психології емоцій — авторка вміло інтегрує ці підходи для комплексного аналізу досліджуваного явища.

Теоретично значущим є те, що у дисертації здійснено уточнення самого поняття “переживання психологічної безпеки”, його структури, умов актуалізації та детермінант. Авторка пропонує власну концептуалізацію феномену, що включає когнітивний, емоційний і тілесно-відчуттєвий компоненти, підкріплюючи це результатами емпіричного дослідження.

З практичного погляду дослідження надає рекомендації для консультантів щодо способів посилення клієнтського відчуття безпеки — зокрема, через формування прогнозованості у поведінці консультанта, підтримку клієнтської автономії, врахування досвіду травматизації, а також роботу з тілесними проявами тривоги.

У дисертації Збродько Тетяна Іванівна вперше в українській психологічній науці здійснила ґрунтовне емпіричне дослідження переживання психологічної безпеки саме в контексті психологічного консультування. Було:

- вперше виокремлено структурні компоненти переживання психологічної безпеки (когнітивний — відчуття логіки і зрозумілості ситуації; емоційний — стабільність, спокій, довіра; тілесний —

Діагностичні критерії (наприклад, розслаблення, дихальна рівномірність, відсутність соматичних симптомів тривоги);

- уточнено роль попереднього досвіду пережиття травм у варіативності сприйняття безпеки;
- набуло розвитку уявлення про клієнтську автономію як ключовий предиктор безпеки.

Це бачення виводить поняття із суто описового рівня на рівень аналітичної категорії, яку можна досліджувати емпірично.

З практичної точки зору, результати можуть бути інтегровані у програми підготовки психологів-консультантів, тренінги з формування професійної етики, а також у стандарти практики психологічної допомоги в кризових умовах. Дисертантка, зокрема, пропонує створення діагностичного опитувальника суб'єктивної безпеки, що дозволяє оперативно оцінити динаміку переживання безпеки на різних етапах консультування.

Також заслуговує уваги розробка моделі консультативної взаємодії, яка містить орієнтири для практичного застосування — акценти на темп, рівень структурованості сесій, інтерсуб'єктивну чутливість консультанта, та особливості вербалізації емоцій клієнта.

Методологічна база дисертації є переконливою: застосовано інструменти, щодо яких було додатково здійснено перевірку надійності, адекватно описано процедури статистичного аналізу, а інтерпретація результатів здійснена із врахуванням сучасних психологічних теорій. Особливої уваги заслуговує застосування якісного інтерв'ювання з подальшим контент-аналізом досвіду клієнтів. Висновки ґрунтуються на об'ємній емпіричній базі та репрезентативній вибірці.

Дисертантка Збродько Тетяна Іванівна повністю досягла поставленої мети — виявити особливості переживання психологічної безпеки клієнтами та визначити психологічні умови її формування. Завдання дослідження логічно впливають з проблеми, повністю реалізовані у змісті дисертації.

Робота логічно побудована, виклад послідовний, мова академічна, чітка і коректна. Усі три розділи взаємопов'язані: перший — теоретичний, другий — методологічний, третій — аналітико-прикладний. Дисертація має 248 сторінок, близько 300 бібліографічних джерел і численні додатки з інструментами та таблицями, які доповнюють розуміння тексту.

Результати дисертаційного дослідження апробовані у низці публікацій, а також у виступах на наукових конференціях (зокрема, міжнародного рівня). Це підтверджує належну апробацію і наукову вагу результатів.

Ознак академічного плагіату в роботі не виявлено. Посилання оформлені відповідно до вимог, джерела вказані коректно. Текст написаний авторкою самостійно, з дотриманням принципів академічної етики.

Дискусійні положення та зауваження:

Як і будь яка робота такого ґатунку, дисертація має низку дискусійних питань та зауважень, які втім у жодному разі не применшують її якість, а лише підкреслюють важливість наукової дискусії та відкритого обговорення процесу та результатів дослідження.

1. Психологічна безпека та її переживання людиною має і дискурсивний вимір, як і будь який досвід, який конструє людина / конструє людину. Було б важливо почути думки авторки щодо того, в який спосіб можна було би дослідити дискурс психологічної безпеки у просторі психологічного консультування, в яких «текстах» цей досвід

- закодовано, які перспективи застосування, наприклад, дискурс-аналізу та дискурсивного підходу загалом до вивчення цього феномену?
2. Надзвичайно цікава ідея авторки щодо того, що надмірна формалізація і регулювання процесу надання психологічної допомоги з метою підвищення безпеки клієнта, може мати зворотній наслідок, можливо, тому що, змушує фахівця почуватися у небезпеці, і як наслідок, знижує якість допомоги. Було б важливо цю думку розкрити ширше, особливо у контексті створення нової нормативно-правової бази в Україні.
 3. У дослідженні було виявлено, «в старших вікових груп, мешканців невеликих населених пунктів та східних регіонів бар'єри у зверненні по психологічну допомогу проявляються частіше». Цей факт було також підтверджено в низці інших незалежних досліджень, втім, було б важливо мати пояснення цього факту, із врахуванням, можливо, ідей щодо психологічної безпеки, які є центральними для дисертації.
 4. У дисертації йдеться про «масове репрезентативне дослідження», втім, є сумніви, що вибірка розміром 1060 осіб може відповідати критеріям репрезентативності при перерахунку на кількість населення країни.
 5. В окремих місцях в тексті дисертації зустрічаються стрибки від кореляцій до каузальних висновків, наприклад: «Водночас СТ має помірний позитивний зв'язок лише з одним базовим кластером симптомів ПТСР — інтрузіями ($\rho = 0.370$, $p = 0.034$). Таким чином, клієнти з травматичним досвідом більш схильні до СТ у процесі психотерапії саме через симптоматику порушень самоорганізації, характерну для комплексної форми ПТСР, а також через повторну активацію травматичних спогадів». Факт зв'язку між феноменами СТ та інтрузіями не означає автоматично, що саме травматичний досвід провокує вищий рівень СТ.

6. У майбутньому варто уникати застосування Google Forms для збору чутливих даних через особливості регуляції захисту даних в США. Варто розглянути сервіси, які базовані в ЄС та відповідають GDPR, наприклад, EUSurvey або інші подібні.
7. В частині дослідження, яка стосувалася експертного опитування та збору якісних даних, варто розглянути у майбутньому методи напів-структурованого інтерв'ю або фокус-груп. Це дозволило б глибше розкрити тему, занурити учасників дослідження у його контекст і отримати більш розгорнуті відповіді, а відтак, - більше простору для аналітичної роботи.
8. В частині роботи «Порівняльний аналіз відповідей фахівців з різним досвідом роботи» відбувається порівняння якісних результатів дослідження між групами фахівців з різним досвідом роботи. Саме ця частина роботи, попри те, що ґрунтується на якісних даних, значно виграла б від застосування, наприклад, частотного аналізу щодо розподілу центральних тем і релевантних тверджень, і демонстрації того, наскільки сильно відрізняються ці групи

Дисертаційна робота Збродько Тетяни Іванівни «Особливості переживання психологічної безпеки клієнтом в процесі психологічного консультування», на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 053 Психологія є самостійним, завершеним дослідженням, має очевидні актуальність, наукову новизну, практичну значущість, відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017р. про вимоги до оформлення дисертації (зі змінами, внесеними

згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 року), а її авторка, Збродько Тетяна Іванівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 053 Психологія.

Доктор психологічних наук,
доцент, постдокторський дослідник
Департаменту соціальних наук
факультету гуманітарних, освітніх
та соціальних наук Університету
Люксембургу

Віталій Климчук